

Karta Etyki Społecznego Opiekuna Zabytków Mazowsza

Definicja Społecznego Opiekuna Zabytków:

(na podstawie Ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami t.j. Dz. U. 2024 poz. 1292 dalej zwanej „u.o.z”).

Społecznego Opiekuna Zabytków (dalej zwanego: SOZ) ustanawia, na wniosek wojewódzkiego konserwatora zabytków, starosta właściwy dla miejsca zamieszkania (siedziby) kandydata na SOZ. Społecznym Opiekunem Zabytków może zostać osoba, która posiada pełną zdolność do czynności prawnych, nie była karana za przestępstwa popełnione umyślnie oraz posiada wiedzę w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. SOZ współdziała z wojewódzkim konserwatorem i starostą w sprawach związanych z ochroną zabytków i sprawowania nad nimi opieki. SOZ podejmuje działania związane z zachowaniem wartości zabytków oraz ich utrzymaniem w jak najlepszym stanie. SOZ ma prawo pouczać osoby naruszające przepisy o ochronie zabytków, ma również obowiązek upowszechniania wiedzy o zabytkach.

I. Wstęp

Celem Karty Etyki jest promowanie zasad etycznych w zakresie wykonywania zadań Społecznego Opiekuna Zabytków. Karta Etyki jest dokumentem opracowanym przez Społecznych Opiekunów Zabytków Mazowsza jako inicjatywa oddolna, przy udziale Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków, przy akceptacji Biura Społecznego Konserwatora Zabytków, na podstawie obowiązujących przepisów prawa oraz doświadczeń i kwalifikacji posiadanych przez SOZ. Karta Etyki jest dokumentem koniecznym i nieodzownym dla Społecznych Opiekunów Zabytków, ponieważ sprawą podstawową jest zaufanie publiczne pokładane w udzielanym przez Społecznych Opiekunów Zabytków obiektywnym zapewnieniu, że działania przez nich podejmowane służą dodatnio zachowaniu dziedzictwa narodowego, edukacji oraz upowszechnianiu wiedzy o zabytkach.

Karta Etyki SOZ stanowi rozwinięcie wymogów ustawowych, w szczególności art. 102-104 u.o.z, m.in. dot. właściwego wykonywania zadań i posiadania wiedzy w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Karta określa:

1. Zasady ogólne, które odnoszą się do funkcjonowania SOZ i praktyki opieki nad zabytkami.
2. Reguły postępowania, które opisują norm zachowań, jakich oczekuje się od SOZ. Reguły te stanowią pomoc przy stosowaniu zasad ogólnych w praktyce i mają być wytycznymi dla SOZ, jak postępować etycznie.

II. Zakres obowiązywania

Niniejszą Kartę Etyki stosuje się zarówno do osób fizycznych, jak i organizacji, które realizują zadania Społecznego Opiekuna Zabytków. Fakt, że określone zachowanie nie zostało wymienione w regułach postępowania, nie oznacza, że nie może być ono potraktowane jako nieetyczne lub dyskredytujące, a zatem nieliczące z pełnieniem funkcji Społecznego Opiekuna Zabytków. W takiej sytuacji Społeczni Opiekunowie Zabytków w ramach Komisji etyki mogą złożyć wniosek do Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o podjęcie działań takich jak: wyjaśniające, dyscyplinujące lub związane z odwołaniem osoby z pełnienia funkcji Społecznego Opiekuna Zabytków.

III. Zasady ogólne

Od Społecznych Opiekunów Zabytków oczekuje się stosowania i szanowania poniższych zasad:

1. *Prawość*

Przestrzeganie ogólnie przyjętych norm społecznych i przepisów prawa. Prawość Społecznych Opiekunów Zabytków jest źródłem zaufania publicznego, a zatem stanowi podstawę polegania na ich osądzie.

2. *Obiektywizm*

Zbierając, oceniając i przekazując informacje na temat zabytkowego obiektu lub przestrzeni, Społeczni Opiekunowie Zabytków reprezentują najwyższy poziom obiektywizmu społecznego. Społeczni Opiekunowie Zabytków podejmują działania związane z zachowaniem wartości zabytków i utrzymania ich w jak najlepszym stanie oraz upowszechniają wiedzę o zabytkach. SOZ dokonują wyważonej i obiektywnej oceny, biorąc pod uwagę wszystkie związane ze sprawą okoliczności. Przy formułowaniu osądu nie kierują się własnym interesem ani nie ulegają wpływom innych, kierują się Kartą Etyki oraz obowiązującymi przepisami prawa.

3. *Kompetencje*

Osoby realizujące zadania Społecznego Opiekuna Zabytków posiadają i wykorzystują niezbędną wiedzę, umiejętności i doświadczenie.

4. *Savoir-vivre*

Osoby pełniące funkcję Społecznego Opiekuna Zabytków zobligowane są do zachowania kultury wypowiedzi, również w publikowanych stanowiskach w środkach masowego przekazu oraz do reprezentowania swoją postawą wartości liczących z dobrem ochrony dziedzictwa narodowego.

IV. Reguły postępowania

1. *Prawość*

Społeczni Opiekunowie Zabytków:

- 1.1. Wykonują swoje zadania uczciwie, starannie i odpowiedzialnie.
- 1.2. Przestrzegają prawa i ujawniają informacje wymagane przez prawo.
- 1.3. Nie angażują się świadomie w nielegalną działalność ani czyny, które dyskredytują społecznie SOZ.
- 1.4. Uznają i wspierają cele, które są zgodne z prawem i zasadami Etyki.

2. *Obiektywizm*

Społeczni Opiekunowie Zabytków:

- 2.1. Nie podejmują działań i nie wchodzi w relacje, które mogłyby naruszyć lub poddać w wątpliwość ich bezstronną ocenę, mogących mieć negatywny wpływ na sprawowanie opieki nad zabytkami. Takie uczestnictwo obejmuje działania lub zaniechania, które mogą stać w sprzeczności z interesami liczącymi z ochroną dziedzictwa narodowego.
- 2.2. Nie akceptują tego, co mogłoby naruszyć lub poddać w wątpliwość ich profesjonalny osąd.

3. Poufność

Spółeczni Opiekunowie Zabytków:

- 3.1. Rozważnie wykorzystują i chronią informacje uzyskane w trakcie wykonywania zadań SOZ, w szczególności powzięte podczas spotkań Społecznych Opiekunów Zabytków.
- 3.2. Nie wykorzystują informacji dla uzyskania osobistych korzyści lub w żaden inny sposób, który byłby sprzeczny z prawem lub przynosiłby szkodę związaną z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami w rozumieniu przepisów prawa i zasad Etyki SOZ.

4. Kompetencje i koleżeństwo

Spółeczni Opiekunowie Zabytków:

- 4.1. Podejmują działania i interwencje, w których zakresie posiadają niezbędną wiedzę, umiejętności i doświadczenie.
- 4.2. Ciągłe doskonalą biegłość w zakresie niezbędnym do realizacji zadań SOZ określonych w u.o.z oraz aktywnie uczestniczą w szkoleniach i spotkaniach organizowanych przez Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków oraz Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- 4.3. Pouczają osoby naruszające przepisy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.
- 4.4. Wspierają innych Społecznych Opiekunów Zabytków, szczególnie gdy wspólne działanie jest niezbędne, a także zgodne z zasadami współżycia społecznego, przez które należy rozumieć: normy moralne, etyczne, obyczajowe powszechnie akceptowalne w społeczeństwie.
- 4.5. Współdziałają konstruktywnie z wojewódzkim konserwatorem zabytków i starostą w sprawach związanych z ochroną zabytków i sprawowania nad nimi opieki.

5. Komisja etyki Społecznych Opiekunów Zabytków

Komisja etyki SOZ to nieformalnie powołany zespół do rozstrzygania sporów pomiędzy Społecznymi Opiekunami Zabytków lub w sprawach dyscyplinarnych. Opinie czy zalecenia komisji etyki mają charakter wyłącznie informacyjny, wyrażony w formie opinii pisemnej tradycyjnej lub elektronicznej. Komisja etyki jest powoływana na cyklicznym spotkaniu Społecznych Opiekunów Zabytków, po uprzednim poinformowaniu o zamiarze jego powołania wszystkich SOZ, z minimum 7-dniowym wyprzedzeniem w postaci zaproszenia wysłanego drogą mailową na adres wskazany we wniosku o ustanowienie SOZ. Brak aktualizacji adresu mailowego w bazie MWKZ przez SOZ będzie skutkowało brakiem doręczenia. Komisja etyki powoływana jest na wniosek jednego ze Społecznych Opiekunów Zabytków przy obecności minimum 10 Społecznych Opiekunów Zabytków i składa się z minimum 5 Społecznych Opiekunów Zabytków. Wybór do komisji odbywa się poprzez głosowanie „za” lub „przeciw”. W składzie Komisji etyki nie może zasiadać osoba, której postępowanie będzie dotyczyło. Po zebraniu informacji i rozpatrzeniu wniesionych uwag Komisja etyki wydaje opinię w formie pisemnej lub elektronicznej i podaje ją do wiadomości pozostałych SOZ nie później niż na kolejnym cyklicznym spotkaniu Społecznym Opiekunów Zabytków. W trakcie obrad Komisji etyki: głosowanie nad stanowiskiem jest tajne, odbywa się poprzez głosowanie: „za” lub „przeciw”, wynik głosowania zapada większością głosów i jest stanowiskiem Komisji etyki wyrażonym w postaci opinii lub zalecenia. Z obrad Komisji etyki sporządza się protokół.

V. Postanowienia końcowe

1. Karta Etyki Społecznego Opiekuna Zabytków jest deklaracją przyjętą przez środowisko Społecznych Opiekunów Zabytków Mazowsza. Lista SOZ inicjujących stosowanie powyższego dokumentu stanowi załącznik nr 1 do Karty Etyki SOZ Mazowsza. Załącznik nie podlega publikacji. Dokument jest przechowywany przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Karta Etyki Społecznych Opiekunów Zabytków ma charakter publiczny i zostanie opublikowana na stronie mwkz.pl.
2. Dokumentem wspierającym realizację założeń Karty Etyki SOZ jest Karta dobrych praktyk Społecznego Opiekuna Zabytków Mazowsza, stanowiąca załącznik nr 2 do Karty Etyki SOZ Mazowsza.

Karta Etyki Społecznego Opiekuna Zabytków Mazowsza wraz z załącznikami została przygotowana pod redakcją Anny Datkowskiej i Moniki Błocińskiej - Społecznych Opiekunów Zabytków w Warszawie.

Karta dobrych praktyk Społecznego Opiekuna Zabytków Mazowsza

Karta dobrych praktyk Społecznego Opiekuna Zabytków została opracowana w celu podnoszenia jakości społecznej opieki nad zabytkami przez środowisko SOZ Mazowsza. Jest to usystematyzowany katalog działań SOZ, stanowiący pomoc w realizacji ustawowych zadań Społecznego Opiekuna Zabytków, a Sprawozdawczość ujęta w ostatnim punkcie niniejszego dokumentu jest narzędziem badania obszarów i aktywności w działalności SOZ Mazowsza.

Spis treści:

- I. Interwencje w zakresie ochrony dziedzictwa.
 - a. Dokumentowanie stanu faktycznego.
 - b. Formułowanie zgłoszenia o nieprawidłowościach do MWKZ.
 - c. Monitorowanie stanu obiektu.
- II. Dokumentowanie obiektów zabytkowych.
 - a. Dokumentacja zdjęciowa.
 - b. Dokumentacja źródłowa.
- III. Popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa.
- IV. Rozwój Społecznego Opiekuna Zabytków.
- V. Sprawozdawczość z działalności SOZ.

I. Interwencje w zakresie ochrony dziedzictwa

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. 2024 Nr 1292) dalej zwana „u.o.z”, w rozdziale 11 „Przepisy karne” ustawodawca określił zakres przestępstw przeciwko zabytkom, natomiast, dyspozycją z art. 304 § 1 Kodeksu postępowania karnego (t.j. Dz.U. 2024 poz. 37) „każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję”

- a. Dokumentacja stanu faktycznego, w formie dokumentacji zdjęciowej lub rejestracji zdarzenia w formie nagrania, stanowi dowód zidentyfikowanych nieprawidłowości lub zajścia zdarzenia wymagającego czynności kontrolnych wykonywanych przez Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, dalej zwanego „MWKZ”.
- b. Formułowanie zgłoszenia powinno nastąpić po zgromadzeniu niezbędnych informacji dokumentujących nieprawidłowości. Zgłoszenie do MWKZ powinno zawierać dokumentację zdjęciową wskazującą np. na uszkodzenie zabytku oraz zawierać datę powzięcia informacji. Powyższe informacje powinny zostać przekazane w formie papierowej lub elektronicznej MWKZ wraz z kontaktem do osoby składającej zgłoszenie.
- c. Monitorowanie stanu obiektu, jego zabezpieczenia oraz ewentualnego pogorszenia stanu, wpisuje się w społeczną opiekę nad zabytkami. Dobrą praktyką jest sprawdzenie postępów w obrębie zgłoszonego problemu i ewentualne ponowne zgłoszenie dalszych nieprawidłowości.

II. Dokumentowanie obiektów zabytkowych.

Dokumentowanie ma na celu utrwalenie historii danego obiektu lub obszaru.

- a. Wykonywanie dokumentacji zdjęciowej w usystematyzowany sposób bez pomijania szczegółów, zawsze z datownikiem na zdjęciu lub dacie zapisanej w pliku (exif), z uwagi na konieczność udostępniania plików organom administracyjnym zaleca się format JPG. Dokumentacja powinna uwzględniać obraz całej bryły obiektu wraz z najbliższym otoczeniem, detale wystroju, w tym: elewacji, klatek schodowych, ciągów komunikacyjnych, stolarki drzwiowej i okiennej, wyposażenia obiektu, w tym urządzeń mechanicznych i elektrycznych itp.
- b. Wykonywana w sposób rzetelny, przy wykorzystaniu źródeł umożliwiających potwierdzenie tez zawartych w dokumentacji (kwerendy, wywiady): księgi hipoteczne, prasa branżowa i regionalna (również historyczna), publikacje, wspomnienia, raporty i meldunki wojskowe itp.

III. Popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa.

Zgodnie z u.o.z art. 102 „społeczni opiekunowie zabytków podejmują działania związane z zachowaniem wartości zabytkowych i utrzymaniem ich w jak najlepszym stanie oraz upowszechniają wiedzę o zabytkach”. Popularyzacja w zakresie ochrony dziedzictwa możliwa jest w każdy społecznie akceptowalny sposób, który ma na celu szerzenie wiedzy i posiada walor edukacyjny. Dobrymi formami są: spacerzy tematyczne, warsztaty, prowadzenia strony internetowej, współudział w wydarzeniach tematycznych, publikacje w różnych formach, wystawy, prelekcje, czy rozpowszechnianie wiedzy zdobytej w wyniku szkoleń i innych związanych z ochroną dziedzictwa.

IV. Rozwój Społecznego Opiekuna Zabytków.

Zgodnie z treścią art. 104 u.o.z „społeczny opiekun zabytków jest uprawniony do pouczania osób naruszających przepisy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”. Dlatego zasadne jest samodoskonalenie, w tym śledzenie zmian w obowiązujących przepisach prawa, jak i udział w kursach czy spotkaniach organizowanych przez Biuro Stołecznego Konserwatora Zabytków oraz Mazowieckiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Należy uznać, że powyższe mają na celu poszerzenie i aktualizację wiedzy Społecznego Opiekuna Zabytków, dzięki czemu lepiej będzie realizować zadania wynikające z Ustawy.

V. Sprawozdawczość z działalności Społecznego Opiekuna Zabytków.

Karta w postaci sprawozdania z działalności Społecznego Opiekuna Zabytków, składana raz w roku w terminie do 30 stycznia kolejnego roku, za okres poprzedniego roku kalendarzowego, w formie elektronicznej w pliku pdf, na adres mailowy wskazany przez MWKZ. Sprawozdanie ma charakter informacyjny dla MWKZ, w szczególności w zakresie pozyskiwania wiedzy o działaniach i problematyce podejmowanej przez SOZ i jest potwierdzeniem udziału SOZ w zakresie czynnego działania, zgodnie z u.o.z. Sprawozdania będą podstawą do przygotowywania informacji na temat działalności SOZ na Mazowszu, ich publikacji oraz raportowania właściwym jednostkom, w szczególności do celów statystycznych i popularyzatorsko-informacyjnych.

Wzór sprawozdania z działalności Społecznego Opiekuna Zabytków stanowi załącznik nr 1 do Karty dobrych praktyk Społecznego Opiekuna Zabytków.

Załącznik nr 1.
do Karty dobrych praktyk
Społecznego Opiekuna Zabytków Mazowsza

Sprawozdania z działalności Społecznego Opiekuna Zabytków za rok 20 . .	
Imię i nazwisko:	
Numer legitymacji:	
Działalność w organizacji pozarządowej, której podstawowe cele i założenia służą realizacji przepisów Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Dz.U. 2003 nr 162 poz. 1568 z późn. zm. (TAK/NIE). Jeśli TAK, w jakiej (proszę podać nazwę):	
Interwencje na rzecz ochrony dziedzictwa:	
Czy w ramach działalności SOZ w roku 20 . . podejmowane były inicjatywy na rzecz popularyzacji wiedzy o zabytkach lub działania edukacyjne w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami w rozumieniu Ustawy? (TAK/NIE), jeśli tak to jakie:	
Czy w sprawozdawanym okresie powstały publikacje dotyczące obszarów ujętych w Ustawie, jeśli TAK to jakie i gdzie zostały opublikowane:	
Dodatkowe (uwagi własne):	
Czy w przedmiotowym okresie SOZ brał udział w postępowaniu administracyjnym dotyczącym objęcia ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków obiektu na terenie województwa mazowieckiego? (TAK/NIE). Jeśli TAK, czego dotyczyło postępowanie, kto był wnioskodawcą i jaki był udział SOZ:	

Data i czytelny podpis Społecznego Opiekuna Zabytków: